

Temanotat

**Somalia: Sikkerhet og humanitære forhold i Mogadishu**



Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt frem i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2012

**Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.**

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

**Landinfo**  
**Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon**

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: [landinfo@landinfo.no](mailto:landinfo@landinfo.no)

[www.landinfo.no](http://www.landinfo.no)

Temanotat **Somalia: Sikkerhet og humanitære forhold i Mogadishu**

---

## **SUMMARY**

The security situation in Mogadishu has improved since February 2012. Al-Shabaab is no longer in control of any part of the capital. However, Shabaab is not defeated and members and supporters of the movement still have the capacity to perform various kinds of terrorist attacks. These attacks are primarily directed against government targets, including soldiers and police. The number of civilian casualties has decreased since there is no longer any conventional warfare and shelling of residential areas, unlike the situation in 2010 and 2011.

However, civilians risk being killed in terrorist attacks if they are at the wrong place at the wrong time. Targeted killings of government officials, journalists and other critical opponents continue. However, other perpetrators than Shabaab might be responsible for some of these killings.

## **SAMMENDRAG**

Sikkerhetssituasjonen i Mogadishu er forbedret siden februar 2012. Shabaab kontrollerer ingen deler av byen, men medlemmer og støttespillere er fortsatt i stand til å utføre ulike terroraksjoner. Disse aksjonene er først og fremst rettet mot myndighetsmål som soldater og politi. Antallet sivile ofre er redusert sammenlignet med 2010 og 2011 fordi det ikke lenger er konvensjonell krigføring og artilleribeskytning av boligområder.

Sivile kan imidlertid bli drept i terrorangrep om de er på feil sted til feil tid. Målrettede drap på myndighetspersoner, journalister og andre kritikere fortsetter, men det kan være andre enn Shabaab som står bak enkelte av disse drapene.

# INNHold

<b>1. Innledning .....</b>	<b>5</b>
1.1    Rapportering og objektivitet.....	5
<b>2. Generell bakgrunn .....</b>	<b>6</b>
2.1    Sikkerhetssituasjonen i Mogadishu .....	7
2.1.1    Utsatte bydeler .....	8
<b>3. Sikkerhetsmessige hendelser .....</b>	<b>9</b>
3.1    Statistikk og rapportering .....	9
3.1.1    Sivile ofre i Mogadishu .....	10
3.1.2    Granatangrep og selvmordsaksjoner.....	11
3.2    Målrettede drap.....	12
3.2.1    Trusler.....	13
3.3    Kriminalitet i Mogadishu.....	13
3.3.1    Voldtekt og kjønnsbasert vold .....	14
3.4    Tilbakevending .....	14
<b>4. Bevegelsesfrihet .....</b>	<b>15</b>
<b>5. Shabaabs innflytelse i Mogadishu .....</b>	<b>16</b>
5.1    Rekruttering til Shabaab i Mogadishu .....	16
5.2    Tvangsekteskap .....	16
<b>6. Myndighetsutøvelse og beskyttelse .....</b>	<b>17</b>
<b>7. Internasjonale organisasjoner i Mogadishu .....</b>	<b>18</b>
<b>8. Humanitære forhold og levekår.....</b>	<b>18</b>
8.1    Internt fordrevne .....	19
8.2    Fattige byboere .....	20
8.3    Offentlige tilbud .....	20
8.3.1    Bolig.....	21
8.3.2    Skoler.....	21
8.3.3    Helsetjenester.....	21
8.3.4    Arbeid.....	22
<b>9. Referanser .....</b>	<b>23</b>

## 1. INNLEDNING

Dette temanotatet har fokus på sikkerhet og humanitære forhold i Mogadishu.

For å kunne tegne et så balansert og representativt bilde av de aktuelle problemstillingene som mulig, er informasjonen temanotatet bygger på hentet fra ulike kilder. Dels er notatet basert på offentlig tilgjengelige informasjon i form av publikasjoner, trykte og nettpubliserte, og dels på intervjuer med representanter for både internasjonale organisasjoner, somaliske organisasjoner og somaliske ressurspersoner i Mogadishu og Nairobi i februar 2012 og i oktober 2012. Informasjonen i notatet er oppdatert frem til 28. november 2012.

Alle våre samtalepartnere ble gjort kjent med at opplysningene ville bli offentliggjort. Det fikk Landinfo samtykke til, men mange av kildene ønsket ikke å bli sitert med navn eller organisasjonstilhørighet. Etter avtale med disse, refereres de til i anonymisert form.

### 1.1 RAPPORTERING OG OBJEKTIVITET

Til tross for at tilgangen på informasjon og overvåkingen av menneskerettighets-situasjonen i Somalia har endret seg i positiv retning de senere årene, har fraværet av internasjonale observatører med hovedansvar for systematisk overvåking av brudd på menneskerettigheter vært et problem. I takt med at stadig flere internasjonale organisasjoner får tilgang til nye områder, avdekkes også menneskerettighetsbrudd som ikke tidligere er blitt rapportert. Disse organisasjonene er imidlertid tilbakeholdende med å publisere tallmateriale, siden kritisk journalistikk og nyhetsformidling innebærer en risiko. 18 journalister ble drept i perioden januar til oktober 2012, 14 av dem i Mogadishu. Ikke bare kritikk av Shabaab kan sette journalister i fare, men også korrupsjonsanklager og kritikk av fremtredende forretningsfolk og politikere kan være drapsmotiv (samtaler i Nairobi og Mogadishu, oktober 2012).

De lokale menneskerettighetsorganisasjonene har de senere årene heller ikke publisert detaljerte rapporter på internett av frykt for egen sikkerhet. Menneskerettighetsorganisasjonen Elman, som er basert i Mogadishu, publiserer for eksempel kun generelle rapporteringer og henvisninger til somaliske nyhetsmeldinger på sin nettside.<sup>1</sup>

Landinfo har drøftet spørsmål knyttet til lokale organisasjoners objektivitet og informasjonsformidling generelt med ulike internasjonale og somaliske kilder gjentatte ganger. Samtlige samtalepartnere har påpekt at både menneskerettighetsgrupper og andre frivillige organisasjoner i stor grad gjenspeiler det somaliske samfunnet, hvor klanlojalitet er et viktig element. Negative holdninger og manglende forståelse for eksempelvis minoritetsgruppene og deres situasjon – selv i områder hvor de utgjør en stor del av lokalsamfunnet – kan derfor bidra til at overgrep mot disse gruppene i liten grad blir gjenstand for oppmerksomhet fra storsamfunnets side og videreformidlet til utenlandske observatører.

---

<sup>1</sup> Nettadressen til Elman er <http://www.elmanpeace.org>. Ved publisering av dette temanotatet, var nettsiden tom.

I februar 2012 tok Landinfo disse spørsmålene opp med representanter for en lokal menneskerettighetsorganisasjon i Mogadishu. Talspersonene mente at de seriøse aktivistene ikke lar seg påvirke av klanlojalitet, og la også vekt på at mye av deres eget arbeid og rapportering handler om internt fordrevne og deres kår – og svært mange av disse tilhører minoriteter. På den andre siden forklarte talspersonene at de ikke kunne arbeide uten støtten (og beskyttelsen) de hadde fra sine klaner. Det er derfor nærliggende å tenke at kritikkverdige forhold som involverte klanen de var avhengig av, ikke uten videre kunne tas opp i det offentlige rom. Flere andre lokale NGOer har også pekt på at minoritetene er marginaliserte og sårbare, men de som omtaler slike forhold – og sikkerhetsrelaterte temaer – vil vanligvis ikke navngis eller siteres (samtaler i Mogadishu og Nairobi, oktober 2012).

Et annet viktig moment er at informasjons- og nyhetsformidling er politisert. Konkurransen blant mange frivillige organisasjoner om midler fra internasjonale givere, er også en faktor som kan farge situasjonsbeskrivelsene, ikke minst i dagens situasjon hvor mange internasjonale og lokale organisasjoner ønsker et samarbeid med landets nye myndigheter.

## 2. GENERELL BAKGRUNN

Uforutsigbarhet og syklisk konflikt har preget Sør-Somalia og Mogadishu gjennom en årrekke, og den politiske og sikkerhetsmessige situasjonen er, ifølge velorienterte observatører, fortsatt kompleks (intervjuer i Nairobi og Mogadishu februar 2012 og oktober 2012). I dag opplever majoriteten av innbyggerne at sikkerheten er forbedret, og enkelte vil hevde at det er en skjør stabilitet. Folk har større bevegelsesfrihet, de drar til stranden og til områder som for få måneder siden var utenfor rekkevidde. Selv på kveldstid er det mer uteliv. Men det er liten tvil om at AMISOMs innsats har vært avgjørende for den militære fremgangen og sikkerheten. Store deler av AMISOM-styrken har imidlertid tatt del i offensiven mot Shabaab utenfor Mogadishu, og antallet som er stasjonert i hovedstaden er derfor blitt redusert. Antallet AMISOM-soldater som i dag er stasjonert i Mogadishu, er ikke kjent. Det er tvilsomt om somalisk politi og sikkerhetsstyrker egenhendig kan ivareta sikkerheten i hovedstaden på kort sikt.

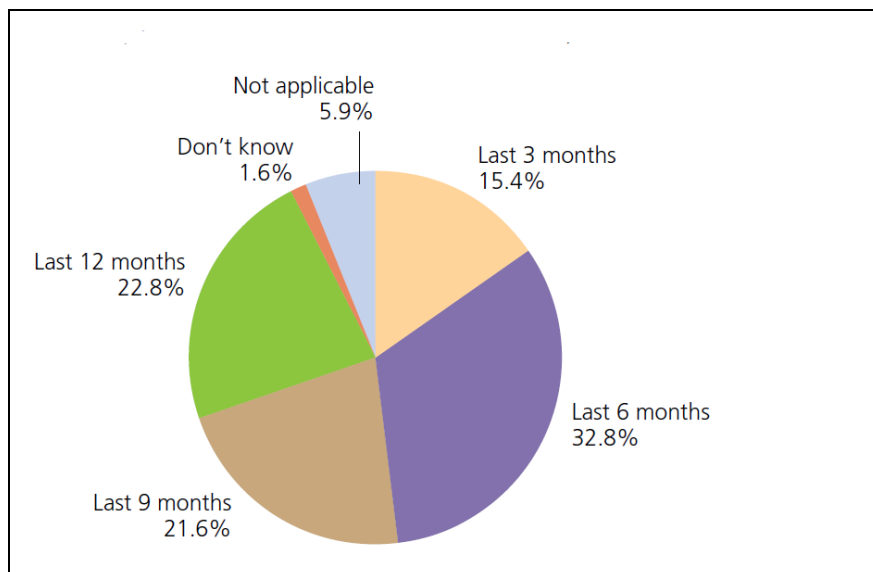
Å erobre territorium er én ting, utfordringen for myndighetene er å få på plass fungerende administrasjon og tjenester til innbyggerne (Smith 2012; samtaler med kilder i Mogadishu og Nairobi i februar 2012 og oktober 2012). Nøkkelen til stabilisering av Mogadishu – og Somalia for øvrig – er å innfri befolkningens forventninger om en trygg hverdag og bedre levekår. Samtlige observatører og ressurspersoner i Nairobi og Mogadishu som Landinfo møtte i oktober 2012 understreket at dersom disse forventningene ikke innfris, kan nye konflikter utvikle seg. Det finnes en rekke aktører – ikke bare Shabaab, som venter i kulissene. Myndighetene har hittil ikke etablert fungerende etater eller virksomheter i Mogadishu som kan levere grunnleggende tjenester til befolkningen. Rettsvesenet er korrupt, folk har ikke tillit til politiet, skatteinnkrevningssystemet fungerer nesten ikke, det er ingen offentlige skoler, helsevesenet har betydelige svakheter, det er ingen boligbygging eller rehabilitering av boliger i offentlig regi, og mangelen på

skole- og arbeidstilbud til befolkningen er stor. Myndighetene står med andre ord overfor enorme utfordringer som vil kreve betydelige økonomiske og menneskelige ressurser på både kort og lang sikt.

## 2.1 SIKKERHETSSITUASJONEN I MOGADISHU

Til tross for stadige sikkerhetsutfordringer er det bred enighet blant både lokale og internasjonale kilder om at sikkerheten i Mogadishu er forbedret siden februar 2012.<sup>2</sup>

En undersøkelse som ble foretatt av organisasjonen Saferworld i mai-juni 2012 blant 800 husholdninger i Mogadishu bekrefter dette synet.<sup>3</sup> Denne undersøkelsen viser at mer enn 90 % av de spurte opplevde at sikkerhetssituasjonen var forbedret.<sup>4</sup>



Andel av befolkningen som opplever at sikkerhetssituasjonen har bedret seg over tid (Saferworld 2012, s. 9).

Bedret sikkerhet har også gjort det mulig for FN og andre internasjonale organisasjoner å øke sin tilstedeværelse i Mogadishu, og koordineringen av det humanitære arbeidet fra Mogadishu er styrket. Tyrkia har åpnet ambassade i Mogadishu, og både tyrkiske myndigheter og frivillige organisasjoner er svært aktive i hjelpe- og rehabiliteringsarbeid.

De sentrale (sørlige) delene av Mogadishu er de tryggeste. Dette området strekker seg fra området rundt presidentpalasset Villa Somalia, bydelen Hamar Weyne, området rundt K4 og langs Mekka al-Mukarama Road, området rundt KM5 og Medina, langs Airport Road og de delene av bydelen Hamar Jabjab som er nærmest Hamar Weyne. Her finner en de fleste myndighetsinstitusjonene, NGOene og de internasjonale organisasjonene. Dette er også sentrum for foretningsaktiviteten, og størstedelen av gjenoppbyggingen skjer her – og her er oppbudet av politi og sikkerhetsstyrker relativt stort. Dette er dessuten områder som har vært på

<sup>2</sup> Landinfo gjennomførte en informasjonsinnhentingsreise i Nairobi og Mogadishu i februar 2012.

<sup>3</sup> Saferworld er en britisk tenketank som har som målsetning å bidra til redusert konfliktnivå og fremme sikkerhet gjennom samarbeid. Organisasjonen har også et Nairobi-kontor.

<sup>4</sup> Saferworld bekreftet i møte i Nairobi 24. oktober 2012 at denne utviklingen vedvarer.

myndighetenes hender i relativt lang tid, i motsetning til de ytre bydelene Daynile, Hurriwa, Karaan og deler av Yaqshid, hvor det fortsatt er et sikkerhetsvakuum. Her er det vanskelig for folk å skille mellom regjeringssoldater, milits og kriminelle gjenger (samtaler i Nairobi og Mogadishu oktober 2012).

Den viktigste årsaken til den positive utviklingen er at det ikke lenger er artilleribeskytning og regulære kamphandlinger mellom Shabaab og AMISOM/regjeringsstyrker. Shabaab har endret strategi og gjennomfører såkalte *hit and run*-aksjoner mot myndighetsmål som politistasjoner og militærposter, utplasserer veibomber og kaster håndgranater. De somaliske soldatenes og sikkerhetsstyrkenes evne og kapasitet til å håndtere sikkerhetsutfordringer er derimot ikke vesentlig forbedret. Regjeringshæren sliter fortsatt med manglende samordning i kommando- og kontrollstrukturen, og med udisiplinerte soldater som begår kriminelle handlinger mot sivile. Manglende eller uregelmessig avlønning av soldatene er et stadig tilbakevendende problem som bidrar til denne kriminaliteten.

Sikkerheten til befolkningen påvirkes dessuten av interne konflikter og sammenstøt blant regjeringssoldater og mellom lokale militser.

### 2.1.1 Utsatte bydeler

Bydelen Helliwa (Hurriwa) peker seg særlig ut i negativ retning, Karaan, Yaqshid, området rundt dyremarkedet, deler av Daynile og deler av Dharkenley er også områder hvor det forekommer mange håndgranatangrep og en del såkalte *hit and run*-aksjoner mot politistasjoner eller militærposter.<sup>5</sup> Trefningene er imidlertid kortvarige og rammer få sivile. Hodan og deler av Medina er heller ikke skånet for aksjoner, og det skjer også terroranslag i de sentrale områdene, men sjeldnere.

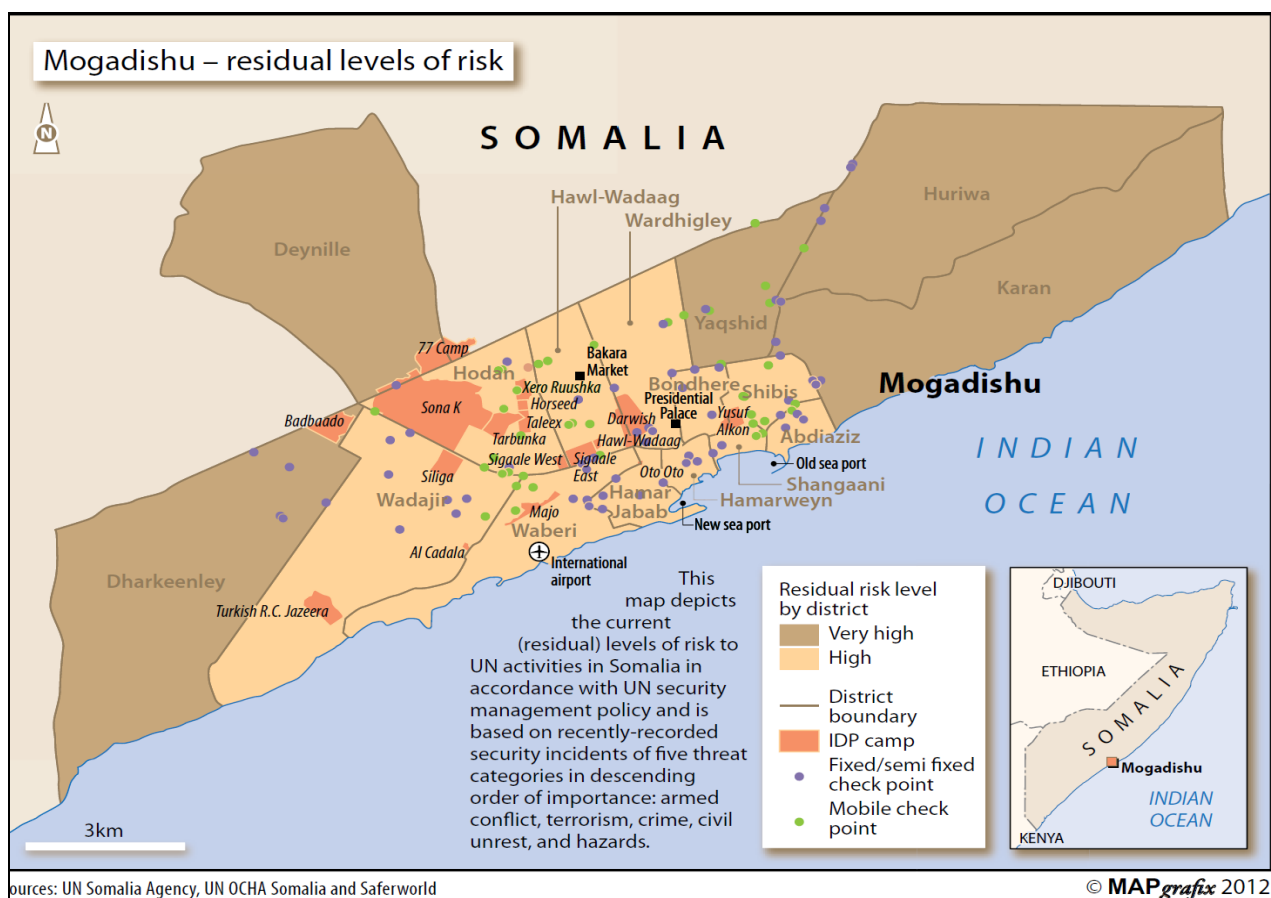
Innbyggerne frykter imidlertid ikke bare Shabaab ifølge Saferworlds studie (2012, s. 13) samt lokale og internasjonale kilder i Mogadishu. Både regjeringssoldater, andre væpnede grupper og personer med innflytelse og væpnede vakter skaper frykt, og det er folk som heller ville foretrekke Shabaabs styre fremfor dagens situasjon, for på tross av sin dogmatiske fortolkning og anvendelse av sharia, var det lite kriminalitet under Shabaab.

---

<sup>5</sup> Under slike aksjoner kjører Shabaab inn på kveldstid i en minibuss med 15-20 soldater som angriper målet.



Et kart utarbeidet av Saferworld (2012, s. 14)<sup>6</sup> illustrerer i grove trekk forskjellene mellom bydelene når det gjelder risiko for terroranslag:



### 3. SIKKERHETSMESSIGE HENDELSER

#### 3.1 STATISTIKK OG RAPPORTERING

Somaliske myndigheter registrerer ikke antallet sivile som drepes i ulike hendelser, verken i eller utenfor Mogadishu. Mangelen på statistikk medfører at man heller ikke har sammenlignbare tall fra tidligere år.

Enkelte internasjonale organisasjoner utarbeider sikkerhetsanalyser med oversikter over sikkerhetshendelser som blant annet omfatter sivile ofre. Disse oversiktene brukes for å vurdere sikkerhetsrisikoen for egne ansatte, de er ikke nødvendigvis uttømmende og de er basert på opplysninger fra både lokale informanter og somaliske medier.

UNHCR Somalia har imidlertid samarbeidspartnere på landsbasis som innrapporterer menneskerettighetskrenkelser. På bakgrunn av disse rapporteringene har UNHCR utarbeidet en landsoversikt over antall ofre for overdreven maktbruk fra politi og

<sup>6</sup> Kartet er utarbeidet for å vise risikonivået for FN-aktiviteter og ansatte i FN.

myndigheter, voldtekt, drap – inkludert snikmord, voldsbruk/overfall uten dødelig utgang, og ulovlige arrestasjoner og fengslinger for perioden fra januar til oktober 2012. Tallene er ikke brutt ned på fylker, distrikt eller byer:

- Januar: 600
- Februar: 300
- Mars: 800
- April: 600
- Mai: 550
- Juni: 350
- Juli: 600
- August: 650
- September: 600
- Oktober: 500

Denne oversikten er ikke uttømmende, og UNHCR understreker at tallene bare bør brukes for å synliggjøre tendenser (samtale i Nairobi 25. oktober 2012). Svingningene er situasjonsbestemte, og tallet for juni er lavt på grunn av underrapportering da de lokale samarbeidspartnerne hadde andre arbeidsoppgaver i den aktuelle perioden. Økningen i mars skyldtes at AMISOM kunngjorde innmarsjen i Afgoye-korridoren, og samtidig gikk etiopiske styrker inn i Baidoa. Begge disse aksjonene medførte store befolkningsbevegelser og økning i antallet sivile ofre og arrestasjoner. I august var det en rekke flyangrep mot mål sør i landet, en rekke arrestasjoner og tvungen rekruttering til Shabaab.

Samme oversikt kan indikere at mellom 250 og 450 personer ble drept per måned på landsbasis i denne perioden, men dette er, som nevnt, usikre tall.

### 3.1.1 Sivile ofre i Mogadishu

Manglende statistikk medfører som nevnt at ingen kan tallfeste nøyaktig hvor mange sivile som har mistet livet i ulike trefninger og terroraksjoner i Mogadishu i løpet av 2012, eller foregående år.<sup>7</sup> Heller ikke den Internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC) kan tallfeste antallet drepte sivile.

Dødsfall blir som regel ikke registrert, og begravelser skjer omgående.<sup>8</sup> Begravelser registreres heller ikke. Selv om det ikke finnes offisiell statistikk, er oppfatningen blant representantene for en rekke ulike lokale organisasjoner at antallet sivile ofre er redusert siden februar 2011 (samtaler i Nairobi og Mogadishu, oktober 2012). Dette henger nøye sammen med at konflikten har endret karakter etter at Shabaab trakk seg ut av størstedelen av Mogadishu i august 2011, og i løpet av våren/sommeren 2012 ble de resterende områdene inntatt av AMISOM og regjeringssoldater. Det er ingen frontlinjer eller konvensjonell krigføring i Mogadishu i dag, og sivile rammes derfor ikke på samme måte og ikke i samme omfang som i 2010/2011. For folk flest er den største risikoen å være på feil sted til feil tid, for sivile i Mogadishu drepes og skades i dag enten fordi de er i nærheten av et mål for en selvmordsbomber, en bilbombe

---

<sup>7</sup> Ifølge en lokal menneskerettighetsorganisasjon ble 874 personer drept i Mogadishu i tiden desember 2010 til mai 2011 (Shiil 2011). Flesteparten var sivile som ble drept i kryssild eller direkte artilleribeskytning fra AMISOM eller Shabaab. Tony Burns, representanten for hjelpeorganisasjonen SAACID-Australia, hevdet derimot at anslagsvis 8000 sivile mistet livet i Mogadishu i perioden 2010 til 2011 på grunn av artilleribeskytning (samtale i Nairobi, oktober 2012).

<sup>8</sup> Etter islamsk skikk skal døde helst begraves samme dag som dødsfallet eller dagen etter.

eller granatnedslag. Det er imidlertid svært sjelden tilfeldige sivile er mål for slike attentater.

En gjennomgang av ulike kilder kan indikere at 33 sivile ble drept i tiden 3. september til 18. november 2012 i forbindelse med ulike hendelser, deriblant håndgranatangrep rettet mot soldater eller politi, selvmordsaksjoner eller hendelser hvor politi eller soldater har skutt mot sivile. I tillegg ble 25 personer myrdet av ukjente gjerningspersoner. De ulike oversiktene er ikke fullstendige, og tallet kan derfor være høyere.<sup>9</sup>

For å belyse omfanget av ofre, kan også statistikk over pasienter med våpenskader bidra. Tall fra Verdens helseorganisasjon viser at 5823 personer ble behandlet ved fire av sykehusene i Mogadishu for våpenrelaterte skader fra 1. januar til 4. november 2012 (WHO 2012). Dette tallet omfatter både sivile og militære ofre, dog ikke AMISOM-soldater, som behandles ved AMISOMs eget feltsykehus.<sup>10</sup> Skadestatistikken har vært relativt stabil, med ca. 500 pasienter per måned siden høsten 2011. Statistikken fra Verdens helseorganisasjon viser også at anslagsvis 27 av de innbrakte pasientene døde i samme tidsperiode.<sup>11</sup>

UNHCR utarbeidet våren 2012 en oversikt som viste at 112 sivile ble drept i ulike hendelser fra 1. januar til 16. mars 2012. En annen kilde (Somalia Report 2012) viste at 34 sivile ble drept i Mogadishu i tiden 22. april til 8. juni 2012.<sup>12</sup>

Ser man på disse tallene – med alle nødvendige forbehold – kan det spores en betydelig nedgang sammenlignet med tiden før august 2011.

### 3.1.2 Granatangrep og selvmordsaksjoner

Antallet sikkerhetsmessige hendelser er ikke vesentlig redusert siden februar 2012. Ifølge Killian Kleinschmidt, Deputy Humanitarian Coordinator hos OCHA i Mogadishu, er det ukentlig anslagsvis 50 håndgranatangrep rettet mot sikkerhetspersonell (samtale i Mogadishu 23. oktober 2012).

Sivile mister også livet i slike hendelser, men antallet aksjoner er som man ser langt høyere enn antallet drepte. En gjennomgang av ulike kilder kan indikere at 33 sivile ble drept fra 3. september til 18. november i forbindelse med blant annet håndgranatangrep og selvmordsaksjoner (se også foregående kapittel). I dette tallanslaget er det også medregnet enkelte sivile som er skutt og drept av politi, soldater eller milits i ulike situasjoner.

Selvmordsaksjoner er langt sjeldnere enn håndgranatkasting. 14. mars 2012 forsøkte en selvmordsbomber å angripe presidentboligen Villa Somalia. Ifølge somaliske myndigheter ble fire personer drept (Aljazeera 2012a).

---

<sup>9</sup> Disse oversiktene er ikke offentlig tilgjengelige, og Landinfo kan derfor heller ikke navngi kildene.

<sup>10</sup> Den internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC) opplyser at de to sykehusene de støtter (Keysaney og Medina) tar imot nesten halvparten av alle våpenskadede hånd. Det skyldes at de to sykehusene har spesialister i krigsskadekirurgi.

<sup>11</sup> Heller ikke disse oversiktene er nødvendigvis korrekte. En gjennomgang av de ukentlige rapportene fra september til november 2012, viste at to rapporter hadde identiske tall over innbrakte, opererte, utskrevne, etc. – og antall døde. Det kan tyde på en forveksling eller feilpublisering.

<sup>12</sup> På landsbasis ble 331 personer drept ifølge Somalia Report (u.å.), og av disse var 74 sivile.

4. april 2012 var det også et selvmordsangrep – da mot Nasjonalteateret, og igjen var målet myndighetspersoner. Minst fire personer ble drept i dette angrepet (Aljazeera 2012b). 12. september 2012 forsøkte to selvmordsbombere å ta seg inn til den nyvalgte presidenten, som oppholdt seg på Hotell Jezira. Dette hotellet ligger ca. 300 meter fra den internasjonale flyplassen. Det er uklart om sivile mistet livet i den hendelsen

### 3.2 MÅLRETTEDE DRAP

Attentatforsøk og drap på politiske motstandere og ressurspersoner viser ingen tegn til nedgang. En gjennomgang av ulike rapporteringer viser at det ukjentlig er slike attentat, og anslagsvis 25 personer ble myrdet av ukjente gjerningspersoner i tiden 3. september til 18. november 2012.

Flere grupper er i faresonen. De omfatter personer med tilknytning til myndighetene, det vil si militært personell, parlamentsmedlemmer, forretningsfolk og kontraktører som samarbeider med myndighetene. Videre omfatter de FN-ansatte og ansatte på høyt nivå i internasjonale organisasjoner, lokale ledere og journalister.<sup>13</sup> Også fremtredende aktivister fra det sivile samfunnet samt eldrerepresentanter som deltok i utvelgelsen av parlamentsmedlemmer sommeren 2012, er utsatt. En rekke velorienterte lokale og internasjonale kilder legger vekt på at Shabaab ikke nødvendigvis er ansvarlig for alle disse drapene. Det kan like gjerne være en av de mange aktørene i maktspeillet som pågår i Mogadishu, kriminelle gjenger/enkeltpersoner, klansmedlemmer eller milits. Drapene kan dermed være religiøst, ideologisk og/eller politisk motiverte, hevnbaserte eller bunne i feilslåtte forretningsavtaler (samtaler i Nairobi og Mogadishu, oktober 2012). Shabaab tar vanligvis på seg ansvaret for spektakulære hendelser som eksempelvis selvmordsaksjoner eller bombeaksjoner mot eksempelvis kafeer eller større tilstelninger. De skaper overskrifter ikke bare i somaliske media, men også i den internasjonale pressen, og Shabaab ønsker oppmerksomhet.

I noen tilfeller er måten et drap er begått på en indikasjon på at Shabaab står bak - dette gjelder for eksempel halshogginger. De fleste drapene gjennomføres ved at en eller to gjerningspersoner på motorsykkel skyter og dreper ofrene ved eller i nærheten av hjemmet deres. Denne metoden kan like gjerne brukes av Shabaab som av andre aktører.

Mange av drapene skjer i de utsatte bydelene, men det har også vært drap i langt tryggere bydeler som Wadajir (Medina). Denne bydelen er klanmessig homogen (innbyggerne er Abgal Daud), og bydelens administrative leder og hans milits har streng kontroll med hvem som kommer inn i bydelen. Andre bydeler, som eksempelvis Waaberi og Hamar Weyne, har mer blandet klansammensetning, og sikkerhetstiltakene der er mindre rigide enn i Medina (internasjonal NGO, samtale i Nairobi 22. oktober 2012).

---

<sup>13</sup> I løpet av perioden januar-oktober 2012 er 18 journalister drept i Somalia, 14 av disse i Mogadishu (NUSOJ 2012a, b, c).

### 3.2.1 Trusler

Ifølge lokale kilder med gode kontakter på grasrota i Mogadishu er trusler per telefon eller sms vanlig. Ikke bare politikere, hjelpearbeidere eller andre som er i offentlighetens søkelys mottar trusler. Tony Burns, SAACID-Australia, opplyste at pengeutpressing er blitt god forretning (samtale i Nairobi, 24. oktober 2012). Shabaab kan stå bak, men også andre aktører kan være ansvarlige. Det kan være kriminelle gjenger, politiske motstandere eller andre som mener de ikke har fått sin del av den økonomiske boomen i hovedstaden, og som ser pengeutpressing som en mulighet til å tjene penger.

Truslene kan være enkle – og vage: “vi kjenner deg og vet hvor du befinner deg, så nå holder du opp med det du gjør”. Selv folk som ikke har noe utestående med noen blir usikre og uttrygge (samtale med Elman Peace and Human Rights Center, Mogadishu, 23. oktober 2012).

### 3.3 KRIMINALITET I MOGADISHU

Det finnes ikke kriminalstatistikk, men både lokale og internasjonale observatører peker på at det i første rekke er politi og personer i uniform som er ansvarlig for overgrep. De anklages for ran, voldtekter, og utpressing.<sup>14</sup> Manglende statistikk gjør det vanskelig å si noe om omfanget av slike overgrep, men undersøkelsen fra organisasjonen Saferworld, og informasjonen fra så vel lokale som internasjonale representanter som arbeider i Mogadishu, tyder på at kriminalitet er et betydelig problem.

District	Violent injury	Armed robbery	Physical assault (robbery)	Rape	Kid-napping	Total
Abdiaziz	1	1	1	0	0	3
Boondheere	3	0	1	0	0	4
Dayniile	9	1	1	2	1	14
Dharkeenley	7	2	1	3	1	14
Hamar Jajab	1	1	0	0	0	2
Hamar-Weyne	1	1	0	0	1	3
Hawl-Wadaag	7	1	2	1	0	11
Heli-Waa	10	6	7	1	0	24
Hodan	10	3	2	2	0	17
Kaaraan	15	1	4	0	0	20
Shangaani	3	3	1	1	0	8
Shibis	4	3	3	1	0	11
Waaberi	2	3	1	0	2	8
Wadajir	5	4	4	0	3	16
War Dhiigley	1	0	0	1	0	2
Yaqshiid	3	8	8	1	0	20
<b>Total</b>	<b>82</b>	<b>38</b>	<b>36</b>	<b>13</b>	<b>8</b>	<b>177</b>

Ikke-dødelige voldsepisoder per husholdning i tiden april-juni 2012 (Saferworld 2012, s. 12).

Denne undersøkelsen viser at kriminalitet oppleves som et langt større problem i bydelene Helliwa, Karaan, Yaqshiid og Hodan, fulgt av Daynile, Dharkenley, Wadajir og Shibis, enn i de mest sentrale bydelene. Utkantbydelene, hvor verken politi eller soldater patruljerer etter mørkets frembrudd, er med andre ord hardest

<sup>14</sup> Det har blitt hevdet at kvinner fra minoritetsgrupper var mer utsatt for slike overgrep enn kvinner fra ordinære klaner, men aller mest utsatt var internt fordrevne - uavhengig av klan eller gruppetilhørighet. Også kvinner fra store klaner rammes imidlertid.

rammet både av kriminalitet og terroranslag. I flere av lokalmiljøene – unntatt de mest uttrygge – har innbyggerne organisert væpnede nabolagsgrupper som vokter innfartsveiene til boligområdene. I tillegg til slike grupper, finnes det en rekke lokale klanmilitser, blant annet militsene som tilhører ulike distrikstkommisjonærer. Den mest kjente er lederen for den Hawiye Abgal-dominerte bydelen Wadajir, som har lyktes i å etablere relativt stor grad av sikkerhet for beboerne i bydelen.

De fleste bydelsadministrasjonene i Mogadishu er Hawiye-styrte, og majoriteten av innbyggerne i byen tilhører Hawiye-klaner.<sup>15</sup> Ifølge lokale NGO-representanter, er det derfor enklere for en Hawiye å sikre seg mot kriminalitet enn for en som tilhører en minoritetsgruppe. Minoritetene – og folk fra klaner som er tallmessig underlegne i Mogadishu – trenger avtaler og beskyttelse hvis de skal drive forretningsvirksomhet eller ha synlig samfunnsengasjement (samtaler i Mogadishu oktober 2012).

### **3.3.1 Voldtekt og kjønnsbasert vold**

Voldtekt er utbredt, og majoriteten av ofrene er internt fordrevne som lever i bosetninger hvor bevæpnede menn uhindret kan ta seg inn om natten. Men også kvinner i lokalmiljøene er utsatt (lokal organisasjon i Mogadishu, 21. oktober 2012).

Elman Peace and Human Rights Center mottar daglig henvendelser fra voldtekts ofre, og har ca. 30 slike saker hver måned. De driver også et tilholdssted for voldsutsatte kvinner, men kapasiteten er begrenset, og dette er derfor kun et korttidstilbud (samtale i Mogadishu 23. oktober 2012, FN-organisasjon, samtale i Nairobi 18. oktober 2012).

## **3.4 TILBAKEVENDING**

Eksilsomalierne vender tilbake for å starte forretningsvirksomhet, investere og være med på gjenoppbyggingen, men ikke nødvendigvis for å flytte hjem for godt. Mange har også politiske ambisjoner. Noen vurderer også mulighetene for at familien kan vende tilbake

Ingen har tall å vise til, og ingen kan med sikkerhet si hvor mange som har returnert (samtaler i Nairobi og Mogadishu, oktober 2012). Både lokale og internasjonale kilder understreker at eksilsomalierne som returnerer stort sett er velutdannede og velstående personer med statsborgerskap eller oppholdstillatelse i et vestlig land eller i en av Gulf-statene. De har dermed rettetmuligheter dersom situasjonen skulle forverres. Folk uten bolig, penger eller slektninger i byen vender derimot ikke tilbake (samtaler i Nairobi og Mogadishu oktober 2012).

En svært velorientert representant for en lokal NGO i Mogadishu forklarte at Turkish Airlines' fly til Mogadishu var fulle i juni, juli og august 2012. Den store reisevirksomheten i denne perioden skyldtes delvis skoleferietid og at en del foreldre derfor tok med barna.

Tony Burns, SAAICID-Australia mente for øvrig at tilbakevendingen – som ifølge ham toppet seg i september og oktober 2012, har begynt å flate ut.

---

<sup>15</sup> Abgal-klanene er ifølge lokale kilder tallmessig overlegne, men også Haber Gedir, Hawadle, Murusade og Duduble, samt andre mindre Hawiye-klaner, er bosatt i Mogadishu.

Mange av de internt fordrevne som oppholdt seg i bosetningene i Afgoye-korridoren har også returnert til Mogadishu. I midten av oktober 2012 var det anslagsvis 57 000 mennesker i disse bosetningene. Antallet som opprinnelig bodde der, er uklart. FN har tidligere opplyst at ca. 400 000 hadde tilhold i korridoren inntil våren 2012, men dette tallet er usikkert. Mange av de gjenværende har mistet hjemmet de hadde i Mogadishu, og en del har etablert seg i korridoren. Andre er internt fordrevne uten tilhørighet til Mogadishu som av ulike grunner ikke kan eller ønsker å vende tilbake til hjemstedet sitt. Noen av dem tilhører lavstatusgruppene Gaboye og Midgan.

Tilbakevending fra flyktningleirene i Dadaab i Kenya, hvor det oppholder seg ca. en halv million somaliske flyktninger, skjer knapt nok. Det samme gjelder for flyktningene i Etiopia og Jemen (P. Klansøe, Dansk Flyktningehjelp, samtale i Nairobi 19. oktober 2012).<sup>16</sup>

Elman Peace and Human Rights Center har de senere årene arbeidet med yngre mennesker som mot sin vilje er tilbakesendt til Mogadishu. En del av dem er deportert på grunn av kriminalitet, mens andre er sendt hjem av egen familie fordi de har blitt ”for vestlige”, eller har stoff- eller alkoholproblemer. Ofte havner disse hos fjern familie som ikke har ressurser til å følge dem opp, de får ikke arbeid eller videre skolegang, og de blir lett bytte for kriminelle gjenger eller militser (samtale i Mogadishu 23. oktober 2012).

#### **4. BEVEGELSESFRIHET**

Bevegelsesfriheten i Mogadishu er vesentlig forbedret siden februar 2012, og antallet veisperringer er betydelig redusert (samtaler i Nairobi og Mogadishu oktober 2012; Shabelle Media Network 2012a, b). En del av de eksisterende veisperringene bemannes av regjeringssoldater, men i tillegg til de offisielle veisperringene, har enkelte bydelsadministrasjoner og deres militser opprettet veisperringer i ulike bydeler. Ved disse kontrollpostene og andre veisperringer opprettet av bevæpnede menn – deriblant også folk som åpenbart er regjeringssoldater – presses forbipasserende for penger. Borgermesteren i Mogadishu har påpekt dette flere ganger, og 27. november gjennomførte somaliske sikkerhetsstyrker en aksjon i bydelene Yaqshiid og Karaan, og fjernet 7 veisperringer. 50 personer skal ha blitt arrestert i denne aksjonen (AMISOM 2012, Harding 2012, Shabelle Media Network 2012a, b).

For øvrig stanser soldater og andre bevæpnede menn biler og minibusser på mer tilfeldige steder hvor det ikke er fysiske sperringer. Det er også enkelte eksempler på at minibusser eller biler som ikke har stanset i slike ”kontroller” har blitt beskyttet og enkelte sivile har blitt drept.

Bevegelsesfriheten i Mogadishu er som nevnt bedre, men den er relativ og Tony Burns, SAACID-Australia, påpekte i samtale med Landinfo i Nairobi 24. oktober 2012 at endringer i bevegelsesfriheten må settes i et større perspektiv enn perioden

---

<sup>16</sup> Det er ca. 200 000 somaliske flyktninger i Etiopia og et tilsvarende antall i Jemen.

februar til oktober 2012. Fra 1991 til 1996 delte den såkalte grønne linjen Mogadishu mellom Abgal og Haber Gedir-klanene, men fra 1999 og frem til slutten av 2006 kunne folk ferdes fritt overalt i byen. Situasjonen er ifølge Burns ennå ikke så god som den var i 2005/2006.

## **5. SHABAABS INNFLYTELSE I MOGADISHU**

Shabaab er økonomisk og militært svekket, og ingen observatører tror at Shabaab kan gjenerobre Mogadishu.<sup>17</sup> Shabaabs tilbaketreking fra Mogadishu og de andre byene innebærer likevel ikke at bevegelsen er nedkjempet, de har snarere endret taktikk (Beerdhige 2012, Lough 2012, Marchal 2012, Weis 2012a, b; samtaler i Nairobi og Mogadishu oktober 2012).

Shabaab har etter alt å dømme fortsatt både militante medlemmer, sympatisører, agenter og terrorceller i byen, selv om det av naturlige grunner er vanskelig å vurdere hvor omfattende dette nærværet er (samtaler med somaliske kilder i Mogadishu og Nairobi februar 2012 og oktober 2012). Samtidig påpeker samtlige lokale og internasjonale kilder at også andre aktører kan være ansvarlige for attentat og drap.

Folk frykter fortsatt Shabaab, og fordi man vet ikke hvem som er medlem eller sympatisør, er de fleste varsomme med å snakke om bevegelsen. Frykten for å bli tystet på kan, ifølge flere lokale kilder, bidra til at folk er tilbakeholdende med å fortelle om overgrep eller trusler (samtaler i Mogadishu og Nairobi oktober 2012).

### **5.1 REKRUTTERING TIL SHABAAB I MOGADISHU**

Hverken lokale eller internasjonale representanter med gode kontakter på grasrota og lang erfaring i Mogadishu, kjenner til tvangsrekruttering til Shabaab i Mogadishu i dag (samtaler i Nairobi og Mogadishu, oktober 2012). Storstilt rekruttering er hverken økonomisk eller praktisk mulig i dagens situasjon, men rekruttering til enkeltoppdrag som granatkasting, drap og spionasje mot betaling er ikke utenkelig.

Målgruppen for Shabaab er hovedsakelig unge mennesker. Mange av dem er gatebarn eller ungdom uten familie eller slektninger, internt fordrevne eller medlemmer av ressursvake, marginaliserte grupper eller små Hawiye-klaner (som eksempelvis Murusade og Duduble) hvor Shabaab har hatt støtte. Det utelukker ikke at enkelte med Hawiye Abgal-bakgrunn kan rekrutteres, men det er mindre sannsynlig. Det utelukker heller ikke at mer fremtredende personer eller mindre sannsynlige kandidater forsøkes påvirket, som eksempelvis NGO-ansatte (samtaler i Nairobi og Mogadishu, oktober 2012).

### **5.2 TVANGSEKTESKAP**

Tvangsekteskap med Shabaab-medlemmer var ikke uvanlig da bevegelsen kontrollerte deler av hovedstaden, men hverken representanter for lokale eller

---

<sup>17</sup> Tapet av havnebyen Kismayo i september i år, var et alvorlig tilbakeslag for Shabaab. Inntektene fra den omfattende trekullhandelen som passerer gjennom Kismayo, er anslått til ca. 50 millioner amerikanske dollar per år. Dette var utvilsomt en svært viktig inntektskilde for Shabaab.



internasjonale organisasjoner kjenner til at dette forekommer i dag (samtaler i Mogadishu oktober 2012).<sup>18</sup>

## 6. MYNDIGHETSUTØVELSE OG BESKYTTELSE

En analyse av justis- og sikkerhetssektoren fra 2009<sup>19</sup> viste store svakheter på alle nivå, og det er bred enighet blant lokale og internasjonale representanter om at rettsvesenet er korrumpert og ubrukelig (UN News Centre 2012; samtaler i Mogadishu og Nairobi i oktober 2012). En velorientert kilde beskrev situasjonen på følgende måte: “You will not find any Somali in Mogadishu who will trust any existing court in Mogadishu, and if you find one that goes to the courts, it is because he wants to buy a judgment for his own benefit” (samtale i Nairobi 18. oktober 2012).

Personer som tilhører marginaliserte grupper har dårligere muligheter enn andre til å nå frem i rettsapparatet.<sup>20</sup> Styrke i form av tallmessig overlegenhet og politisk innflytelse avgjør om man får en rettferdig rettergang – om det overhodet skjer (samtale med en lokal NGO i Mogadishu 23. oktober 2012).

Rettsåndhevelse i Mogadishu utøves av politi, militser og nabolagsgrupper.<sup>21</sup> Tradisjonell patruljering skjer bare sporadisk, åstedsgranskinger og analyse av bevismateriale i straffesaker er nærmest ikke-eksisterende. Rapportering og registrering av anmeldelser skjer på ad hoc-basis, og standardiserte skjemaer eller registreringsrutiner finnes ikke. Påtale av ikke-terrorrelaterte saker skjer svært sjelden. Det viser seg dessuten at fanger tidvis løslates etter påtrykk og trusler fra klanene deres.

Befolkningen henvender seg sjelden til politiet for å anmelde straffbare forhold fordi tilliten til politiet er lav (samtale med Elman Peace and Human Rights Center i Mogadishu 23. oktober 2012). Dessuten er menn i uniform ofte ansvarlig for kriminelle handlinger, og straffefrihet er svært utbredt. Hverken myndighetene eller AMISOM kan hjelpe personer med behov for beskyttelse etter trusler eller angrep fra eksempelvis Shabaab (samtaler i Nairobi mars 2011 og i Nairobi og Mogadishu oktober 2012). Den afrikanske unionen (AU) har utplassert 250 politifolk i Mogadishu som skal patruljere sammen med sine somaliske kolleger. FN tar for øvrig sikte på å la disse politifolkene beskytte folk i bosetningene for internt fordrevne hvor vaktene – de beryktede *gatekeepers* – skaper uholdbare forhold.

Tradisjonell somalisk rett og shariadomstoler har ivaretatt behovet for konfliktløsning i Somalia etter at rettsvesenet kollapset i 1991. I Mogadishu er det i dag kun

---

<sup>18</sup> Det foreligger et eget responsnotat om tvangsekteskap i Shabaab-kontrollerte områder (Landinfo 2012).

<sup>19</sup> Rapporten (som ikke er publisert) kom i stand som et samarbeidsprosjekt mellom FN, USA, somaliske myndigheter, AU og EU. FNs generalsekretær har også henvist til den i rapporten til Sikkerhetsrådet (UNPOS 2010, UN Security Council 2010, s. 12).

<sup>20</sup> Til de marginaliserte gruppene regnes yrkesgruppene Midgan, Yibir og Tumul, samt jareer.

<sup>21</sup> Disse uformelle politistyrkene (eller, kanskje rettere sagt, militsgruppene) tilhører bydelsadministrasjonene, forretningsfolk og andre aktører.

to shariadomstoler som fungerer – én i Bakara-området og én i Waberi.<sup>22</sup> Det betyr at folk flest løser konflikter via det tradisjonelle systemet, men en del eldre-representanter – i likhet med andre personer i sentrale posisjoner - lar seg bestikke.

Styrking av det ordinære rettsvesenet er derfor en svært viktig oppgave. Dommere risikerer, i likhet med andre myndighetspersoner, å bli drept av Shabaab eller andre aktører. Beskyttelse av dommere – og andre statlige institusjoner, inkludert domstolene – bør derfor være en prioritert oppgave for å ivareta rettssikkerheten (K. Kleinschmidt, OCHA, samtale i Mogadishu 23. oktober 2012).

## 7. INTERNASJONALE ORGANISASJONER I MOGADISHU

Både hjelpeorganisasjoner og ulike internasjonale aktører har fått større handlingsrom i Mogadishu. FNs politiske kontor for Somalia, ledet av generalsekretærens spesialutsending, flyttet i januar 2012 til Mogadishu og driver nå store deler av virksomheten sin fra Mogadishu.<sup>23</sup>

UNHCR, OCHA, UNICEF, WFP (World Food Programme), UNDP, UNMAS (United Nations Mine Action Service) og UNSOA (UN Support Office for AMISOM) har også etablert seg med internasjonal representasjon i Mogadishu. Likeledes har IOM nå en permanent tilstedeværelse i hovedstaden.

Ifølge Kilian Kleinschmidt i OCHA forlot flere internasjonale organisasjoner Mogadishu da den politiske overgangsperioden utløp i august 2012. Men både disse og en del lokale organisasjoner som tidligere var motvillige til å samarbeide med de tidligere myndighetene (og delvis også FN), har returnert og gjenopptatt arbeidet (samtale i Mogadishu 23. oktober 2012).

## 8. HUMANITÆRE FORHOLD OG LEVEKÅR

Ingen vet med sikkerhet hvor mange mennesker som bor i Mogadishu, men de fleste anslagene varierer fra én til halvannen million mennesker.

Årlig sender eksilsomalier mellom 1 og 2 milliarder amerikanske dollar hjem til familie og slekt, og mange somalier er avhengige av månedlige pengeoverføringer for å få endene til å møtes (Hammond et al. 2011; intervjuer i Nairobi, mars 2009, mars 2011, februar 2012 og oktober 2012).

---

<sup>22</sup> Den internasjonale kilden som omtalte disse to domstolene forklarte at de holder hus i den lokale moskeen. Ved behov sammenkalles de rettslærde som skal ta stilling til de aktuelle sakene (samtale i Nairobi 22. oktober 2012).

<sup>23</sup> FN flyttet sin virksomhet til Nairobi i 1993/94. De lokalansatte i Somalia fungerer som bindeledd til lokalsamfunnene, og for å unngå konflikter og anklager om forfordeling til enkelte klaner, må de lokalansatte ha samme klan tilhørighet som befolkningen i prosjektområdene.

Matvaresikkerheten og ernærings situasjonen for både de lokale innbyggerne og de internt fordrevne i Mogadishu, er betydelig forbedret siden desember 2011 (FSNAU 2012). Tilgangen på matvarer er god, kjøpekraften har økt, og matvareprisene er redusert. 95 % av lokalbefolkningen som ble spurt i forbindelse med FSNAUs ernærings- og matvaresikkerhetsundersøkelse våren 2012 opplyste at de hadde tilstrekkelig med mat, mot 72 % av de internt fordrevne (FSNAU, WFP & FEWSNet 2012).

Den økonomiske aktiviteten er stor, og den somaliske shillingen har styrket seg mot dollaren.<sup>2425</sup>

Folk livnærer seg med småhandel, dagarbeid, pengeoverføringer utenfra og hjelp fra lokale og internasjonale organisasjoner (FSNAU, WFP & FEWSNet 2012). Dessuten deler folk det de har med andre i nettverket sitt.

Anslag viser at mer enn 90 % av den voksne befolkningen har mobiltelefoner. Blant lokalbefolkningen har 6 % bil, 3 % har PC, 6 % har sykkel, 5 % har symaskin, 8 % har sparepenger og 12 % har smykker (FSNAU, WFP & FEWSNet 2012). Elektrisitetsforsyningen fungerer i byene (for dem som kan betale), og forretningslivet er til dels blomstrende. 23 % av innbyggerne i Mogadishu er på internett daglig. Radiostasjoner sender lokalt på FM-båndet, blant annet sender Radio Mogadishu 18 timer i døgnet.

## 8.1 INTERNT FORDREVNE

Antallet internt fordrevne er usikkert, men FN anslår at det er mellom 1,1 og 1,3 millioner i hele Somalia (UNHCR Somalia 2012). Mange av dem har blitt fordrevet gjentatte ganger. Anslagsvis 15 % av de 300 000-400 000 internt fordrevne som er i Mogadishu, hører opprinnelig hjemme i hovedstaden. Størstedelen av de internt fordrevne er ifølge lokale organisasjoner *may*-talende agropastoralister fra Nedre Shabelle, Juba-regionene, Bay og Bakool. Enkelte kommer fra Midtre Shabelle, og det er også noen fra de andre somaliske hovedklanene (lokale organisasjoner, samtaler i Mogadishu og Nairobi, oktober 2012). Ifølge Kilian Kleinschmidt, Deputy Humanitarian Coordinator i OCHA, har antallet internt fordrevne i Mogadishu økt i løpet av de siste månedene. Det skyldes blant annet kamphandlingene i Afgoye-korridoren våren 2012.

Det er en rekke områder i ulike deler av byen hvor internt fordrevne har tilhold. Dette er ikke leire i tradisjonell forstand men tett befolkede bosetninger. Internt fordrevne jareer (bantuer) lever, ifølge Kleinschmidt, under de aller verste forholdene (samtale i Mogadishu, 23. oktober 2012).

Mange av de internt fordrevne har i en årrekke bodd i ødelagte offentlige bygninger og forlatte privatboliger. Det er startet rehabilitering av flere av de offentlige bygningene, og beboerne som har hatt tilhold der har blitt tvunget til å flytte. Det har ifølge Kleinschmidt imidlertid ikke skjedd utkastelser fra offentlige bygninger eller

---

<sup>24</sup> Fra oktober 2008 økte shillingens verdi med 3 % fra 35 225 SoSh per dollar til 34 067 SoSh per dollar i desember 2008. Fra desember 2008 til februar 2009 økte verdien ytterligere til ca. 28 000 SoSh per dollar, og per mai 2011 var det en nedgang til ca. 32 000. I mai 2012 økte shillingens verdi til ca. 22 000 SoSh per dollar. Det er visse regionale variasjoner, og den oppgitte kursen er fra Mogadishu (FSNAU 2012).

<sup>25</sup> Årlig gjennomsnittlig inntekt i Somalia er anslått til 650 amerikanske dollar, det vil si ca 4 000 norske kroner.

eiendom den senere tiden, derimot har enkelte blitt kastet ut fra private eiendommer i den indre bykjernen.

Voldtekt og annen kjønnsbasert vold er svært utbredt i bosetningene, dessuten er sjansen for å bli utnyttet av grunneiere og vakter i mange av bosetningene stor. Familiene betaler 12-13 kroner hver måned i leie, og har de arbeid må de i tillegg betale en andel av inntekten til dem som kontrollerer bosetningen. Både grunneierne og vaktene avkrever dessuten beboerne deler av matvarerasjonene de får utdelt av ulike hjelpeorganisasjoner. Væpnede grupper tar også sin andel. Det betyr at 50-70 % av matrasjonene forsvinner. For å få endene til å møtes, selger også mange deler av rasjonene til forretningsfolk til lave priser (internasjonal organisasjon i Nairobi, 27. februar 2012). Internt fordrevne er god forretning for både landeiere og leirvakter, og derfor hindres de også i å forlate bosetningene (lokale og internasjonale organisasjoner, samtaler i Mogadishu og Nairobi, oktober 2012).

## **8.2 FATTIGE BYBOERE**

Ingen vet hvor mange ekstremt fattige det er i Mogadishu,<sup>26</sup> og det er vanskelig å skille mellom internt fordrevne og andre fattige fordi de internt fordrevne ikke bor i lukkede leire. En del av den fattige bybefolkningen kom til Mogadishu på begynnelsen av 1990-tallet, andre har alltid bodd der. Mye tyder på at mange av de aller fattigste tilhører marginaliserte grupper som Midgan, Gaboye, Tumul og jareer. De mangler i likhet med de fleste internt fordrevne tilhørighet og bånd til klaner som har fotfeste innen handel og annen virksomhet, og de har dermed langt færre muligheter til å skaffe seg arbeid.

De fattigste må nedprioritere skolegang for barna, og fordi vann og elektrisitet også koster penger, er de, i likhet med internt fordrevne, henvist til skoletilbud og annen bistand i regi av veldedige organisasjoner (internasjonal NGO og lokal NGO, samtaler i Mogadishu, 21. og 23. oktober 2012).

## **8.3 OFFENTLIGE TILBUD**

Det finnes ingen offentlige tjenestetilbud i Mogadishu. Tilbudene som finnes, er privatdrevne.

Elektrisitet finnes i de fleste bydelene, for de som kan betale. De fattigste, deriblant byens internt fordrevne, nyter ikke godt av slike tilbud. Vann må kjøpes. Prisen er 10 000-15 000 somaliske shilling (rundt tre kroner) for en 20-30 liters vannkanne.

Myndighetene har forsøkt å få på plass enkelte tiltak for gi folk en følelse av myndighetsutøvelse og struktur i hovedstaden. Registrering av lette håndvåpen er ett tiltak, registrering av kjøretøy er et annet. Stanses man med våpen uten bæretillatelse, risikerer man problem med politiet eller sikkerhetsstyrkene, og en bil uten skilt vekker mistanke. Frivillige organisasjoner må registreres for å drive virksomheten sin. Selv om denne registreringen er nødvendig for å få skattefritak, ser folk gradvis enkelte fordeler av et offentlig system (samtaler i Mogadishu og Nairobi, februar 2012).

---

<sup>26</sup> Med ekstrem fattigdom menes andelen av befolkningen som lever på mindre enn én amerikansk dollar per dag.

### 8.3.1 Bolig

Velstående somaliere investerer i eiendommer fordi utenlandske organisasjoner, NGOer og kjøpesterke utlendinger etablerer seg i byen og har behov for kontorer og boliger, men det er ingen boligbygging i regi av statlige eller lokale myndigheter. Private investorer bygger stort sett foretningsbygg, og ikke leiligheter eller bolighus for salg eller utleie.

Anslagsvis 70 % av gjenoppbyggingen i hovedstaden skjer i de trygge delene av byen, og der bor også to tredjedeler av byens innbyggere. Store deler av bebyggelsen i bydelene Shangani, Hawlwadag, Shibis, Wardingley og Bondheere er ødelagt. Også områder i Karaan, Yaqshid og Abdelaziz er rasert, og mange bygninger er ubeboelige. Folk som verken har bolig eller familie i Mogadishu, må ut i kjøpe- eller leiemarkedet, og prisene er høye (Dahir 2012, Farah 2012). Det betyr at folk uten bolig, penger eller slekt ikke vender tilbake til byen (samtaler i Nairobi og Mogadishu oktober 2012).

Eiendoms- og leiepriser i de sentrale delene av byen er som nevnt svært høye. Eiendomsprisene er tre-firedoblet siden februar 2012, og en liten tomt på størrelse 13x13 meter i Medina/Wadajir-området ble solgt i oktober 2012 for 40 000 amerikanske dollar, dvs. ca. 240 000 norske kroner. I 2011 var prisen på den samme eiendommen 15-18 000 dollar. Området i nærheten av den internasjonale flyplassen er også svært attraktivt, og prisene er skyhøye – en eiendom her kostet nærmere syv millioner kroner i januar/februar 2012. På leiemarkedet varierer månedlig leie for et hus med fire soverom fra 1200 til 2400 norske kroner per måned. Større hus leies ut for mellom 30 000 og 36 000 norske kroner per måned (internasjonal NGO, samtale i Mogadishu, 21. oktober 2012).

### 8.3.2 Skoler

De fleste skolene i byen er private. Mangelen på skoler – og dårlig standard på mange av dem som finnes, særlig i den nordlige delen av byen – er et alvorlig problem (Khalif 2012). Privatskole koster mellom 120 og 150 norske kroner i måneden per barn, og de fleste familier har mange barn. Knappheten på ressurser er stor, og mange har derfor ikke mulighet til å sende barna på skole.<sup>27</sup> Det forekommer for øvrig at velstående Mogadishu-boere sender barna sine til Hargeisa i Somaliland for at de skal få en bedre skolegang enn de kan få i Mogadishu (internasjonal NGO, samtale i Nairobi, 22. oktober 2012).

### 8.3.3 Helsetjenester

Det finnes ingen offentlig drevne helsetjenester (samtaler i Mogadishu og Nairobi, oktober 2012). Byen har seks sykehus; Medina-sykehuset i Wadajir, Benadir-sykehuset i Dharkenley, Digfer-sykehuset i Hodan, Martini-sykehuset i Hamar Weyne, Keysaney-sykehuset i Karaan og Daynile-sykehuset i bydelen med samme navn (Saferworld 2012). Tyrkiske myndigheter og hjelpeorganisasjoner har etablert enkelte feltsykehus i byen, og egyptiske myndigheter har etablert et lokalt sykehus i bydelen Medina (Ahmed 2012, Sabahi 2012). Det er dessuten en del helsesentre for

---

<sup>27</sup> Andelen lesekyndige barn i aldersgruppen 6 til 13 år er ifølge FN 42 %, og bare 31 % av barn i grunnskolealder går på skole (UNDP Somalia 2012).

mor og barn spredt rundt i byen. Martini-sykehuset er bare delvis renoveret, og har dermed begrenset kapasitet. Standarden ved de ulike sykehusene varierer, men det er gjennomgående mangel på kvalifisert personale og utstyr (Mohamed 2012).

#### 8.3.4 Arbeid

Det finnes ikke ledighetsstatistikk, men det er bred enighet blant lokale og internasjonale representanter som arbeider i Mogadishu om at den økonomiske aktiviteten i hovedstaden er stor, og at det er den private sektoren som er drivkraften i den økonomiske fremgangen. Bakara-markedet<sup>28</sup> i bydelen Hawl Wadaag er i full drift, og andre markeder i byen er i ferd med å ta seg opp.

Gjenoppbyggingen og rehabiliteringen krever arbeidskraft, og det finnes eksempler på at blant annet bygningsarbeid i Galkayo er forsinket fordi arbeiderne har dratt til Mogadishu, hvor etterspørselen etter arbeidskraft er stor og lønningene gode (samtaler i Nairobi og Mogadishu, februar 2012).

FSNAUs ernærings- og matvaresikkerhetsundersøkelse fra våren 2012 sier også noe om arbeidsmulighetene for innbyggerne i hovedstaden. Hovedinntektskildene blant de spurte var humanitær bistand (29 % av husholdningene),<sup>29</sup> faglært arbeidskraft (28 %), tilfeldig arbeid/dagsarbeid (27 %), overføringer utenfra (24 %) og småhandel (22 %). Dette indikerer at mange ikke har arbeid, og er dermed helt eller delvis avhengig av økonomisk hjelp fra andre.

---

<sup>28</sup> Bakara-markedet har i en årrekke vært senteret for den økonomiske virksomheten i Mogadishu, og var en viktig kilde til inntekter og handel for Shabaab da de kontrollerte området.

<sup>29</sup> Én av bistandsorganisasjonene som arbeider i Mogadishu er Dansk Flyktninghjelp. De gir blant annet kontantbidrag til 20 000 husholdninger. Disse husholdningene får månedlig 120 amerikanske dollar (tilsvarer ca. 720 norske kroner). Dette bidraget gjør det mulig for mange familier å reetablere seg i hjembyen. Støtten gjør det også mulig for en del av dem å sende barna på skole (P. Klansøe, samtale i Nairobi, 19. oktober 2012).

## 9. REFERANSER

### Skriftlige kilder

- Aljazeera (2012a, 14. mars). Deadly blast hits Somali president's compound. *Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/news/africa/2012/03/201231410122838824.html> [lastet ned 28. november 2012]
- Aljazeera (2012b, 4. april). Officials killed in Somalia theatre blast. *Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/news/africa/2012/04/20124410850111631.html> [lastet ned 28. november 2012]
- Ahmed, Majid (2012, 9. november). Mogadishu hospitals push on despite shortages, obstacles. *Sabahi*. Tilgjengelig fra [http://sabahionline.com/en\\_GB/articles/hoa/articles/features/2012/11/09/feature-01](http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/features/2012/11/09/feature-01) [lastet ned 28. november 2012]
- AMISOM (2012, 28. november). National security force remove illegal waylays in the capital. Mogadishu: AMISOM. Tilgjengelig fra <http://somaliamediamonitoring.org/november-28-2012-morning-headlines/> [lastet ned 28. november 2012]
- Beerdhige, Mohamed (2012, 14. april). Has al-Shabaab been defeated in Mogadishu? *Qaranimo Online*. Tilgjengelig fra <http://www.qaranimo.com/qol/2012/04/14/has-al-shabaab-been-defeated-in-mogadishu/> [lastet ned 28. november 2012]
- Dahir, Abdi Latif (2012, 23. juni). Violence waning, Mogadishu experiences building boom. *UPI*. [http://www.upi.com/Top\\_News/Special/2012/06/23/Violence-waning-Mogadishu-experiences-building-boom/UPI-14901340444475/](http://www.upi.com/Top_News/Special/2012/06/23/Violence-waning-Mogadishu-experiences-building-boom/UPI-14901340444475/) [lastet ned 2. november 2012]
- Farah, Rijal (2012, 17. februar). Rent skyrockets in Mogadishu. *Somalia Report*. Tilgjengelig fra [http://www.somaliareport.com/index.php/post/2816/Rent\\_Skyrockets\\_in\\_Mogadishu](http://www.somaliareport.com/index.php/post/2816/Rent_Skyrockets_in_Mogadishu) [lastet ned 28. november 2012]
- FSNAU, dvs. Food Security and Nutrition Analysis Unit (2012, 18. oktober). *Food Security and Nutrition Analysis Post Gu 2012*. Nairobi: FSNAU. Tilgjengelig fra <http://www.fsnau.org/downloads/FSNAU-Post-Gu-2012-Technical-Report.pdf> [lastet ned 28. november 2012]
- FSNAU, WFP & FEWSNet (2012, 19. juli). *Mogadishu food security & nutrition situation trends July 2011-April 2012*. Nairobi: FSNAU, WFP & FEWSNet. Tilgjengelig fra <http://www.fsnau.org/downloads/Mogadishu-Special-Report.pdf> [lastet ned 28. november 2012]
- Hammond, Laura et al. (2011, desember). *Cash and compassion: The role of the Somali diaspora in relief, development and peace-building*. New York: UNDP. Tilgjengelig fra

- <http://www.so.undp.org/docs/Cash%20and%20compassion.pdf> [lastet ned 28. november 2012]
- Harding, Andrew (2012, 15. november). Meeting the mayor of Mogadishu: Somalia's Tarzan. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-20313298> [lastet ned 28. november 2012]
  - Khalif, Abdulkadir (2012, 8. februar). Somalia to establish 100 schools in the capital. *Africa Review*. Tilgjengelig fra <http://www.africareview.com/News/Somalia+to+establish+100+schools/-/979180/1322498/-/4oy0bp/-/index.html> [lastet ned 28. november 2012]
  - Landinfo (2012, 6. juli). *Somalia: Al-Shabaab og tvangsekteskap*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra [http://landinfo.no/asset/2110/1/2110\\_1.pdf](http://landinfo.no/asset/2110/1/2110_1.pdf) [lastet ned 4. desember 2012]
  - Lough, Richard (2012, 19. juni). Analysis: Somali rebels bruised, but may dodge knockout blow. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/2012/06/19/us-somalia-conflict-idUSBRE85I0C720120619> [lastet ned 28. november 2012]
  - Marchal, Roland (2012, mai). Somalia on hold. *Focus On The Horn*. Tilgjengelig fra <http://focusonthehorn.files.wordpress.com/2012/05/somalia-on-hold.pdf> [lastet ned 28. november 2012]
  - Mohamed, Hamza (2012, 5. april). Somali capital struggles to provide mental healthcare. *Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.guardian.co.uk/global-development/2012/apr/05/fighting-mental-health-somalia> [lastet ned 28. november 2012]
  - NUSOJ, dvs. National Union of Somali Journalists (2012a). *Lives and rights of journalists under threat. Annual report 2012. The state of press freedom in Somalia. Incidents in 2011*. Mogadishu: NUSOJ. Tilgjengelig fra <http://www.nusoj.org/NUSOJ%20Annual%20Report%202012.pdf> [lastet ned 28. november 2012]
  - NUSOJ (2012b, 2. mai). *Impunity. War on Somalia's journalists*. Mogadishu: NUSOJ. Tilgjengelig fra [http://www.nusoj.org/NUSOJ\\_Impunity\\_Final.pdf](http://www.nusoj.org/NUSOJ_Impunity_Final.pdf) [lastet ned 28. november 2012]
  - NUSOJ (2012c, 28. oktober). Radio journalist dies for gun shot wounds. *NUSOJ*. Tilgjengelig fra [http://www.nusoj.org/?zone=/unionactive/view\\_article.cfm&HomeID=262192](http://www.nusoj.org/?zone=/unionactive/view_article.cfm&HomeID=262192) [lastet ned 28. november 2012]
  - Sabahi (2012, 15. april). *Turkish hospitals in Mogadishu treat 200,000*. *Sabahi*. Tilgjengelig fra [http://sabahionline.com/en\\_GB/articles/hoa/articles/newsbriefs/2012/04/15/newsbrief-05](http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/newsbriefs/2012/04/15/newsbrief-05) [lastet ned 28. november 2012]
  - Saferworld (2012). *Mogadishu rising?* London/Nairobi: Saferworld. Tilgjengelig fra [http://www.humansecuritygateway.com/documents/SW\\_MogadishuRising\\_ConflictandGovernance.pdf](http://www.humansecuritygateway.com/documents/SW_MogadishuRising_ConflictandGovernance.pdf) [lastet ned 28. november 2012]



- Shabelle Media Network (2012a, 19. juni). Somali cabinet ministers discuss roadblocks placed in Mogadishu. *Shabelle Media Network*. Tilgjengelig via <http://allafrica.com/stories/201206191426.html> [lastet ned 28. november 2012]
  - Shabelle Media Network (2012b, 26. november). Somali President urges district commissioners, army officers to uphold the law. *Shabelle Media Network*. Tilgjengelig fra <http://shabelle.net/somali-president-urges-district-commissionersarmy-officers-to-uphold-the-law/> [lastet ned 28. november 2012]
  - Shiil, Mohamed (2011, 21. mai). 874 killed in last six months. *Somalia Report*. Tilgjengelig fra [http://www.somaliareport.com/index.php/post/808/874\\_Killed\\_In\\_Last\\_6\\_Months](http://www.somaliareport.com/index.php/post/808/874_Killed_In_Last_6_Months) [lastet ned 28. november 2012]
  - Smith, James (2012, 11. april). Somalia: 'Newly liberated areas' - what comes next? *African Arguments*. Tilgjengelig via <http://allafrica.com/stories/201204110665.html> [lastet ned 28. november 2012]
  - Somalia Report (2012, 30. juni). Weekly security roundup June 23-29, 2012. *Somalia Report*. Tilgjengelig fra [http://www.somaliareport.com/index.php/post/3487/Weekly\\_Security\\_Roundup](http://www.somaliareport.com/index.php/post/3487/Weekly_Security_Roundup) [lastet ned 28. november 2012]
  - UN News Centre (2012, 2. mai). Somalia: UN expert on human rights urges restoration of justice system. *UN News Centre*. Tilgjengelig fra <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=41905> [lastet ned 28. november 2012]
  - UNDP Somalia (2012). *The Somalia human development report 2012 – Empowering youth for peace and development*. Nairobi: UNDP Somalia. Tilgjengelig fra <http://www.so.undp.org/shdr/Somalia%20Human%20Development%20Report%202012.pdf> [lastet ned 28. november 2012]
  - UNHCR Somalia (2012). *Somalia fact sheet November 2012*. Nairobi: UNHCR Somalia. Tilgjengelig fra <http://data.unhcr.org/horn-of-africa/download.php?id=1090> [lastet ned 28. november 2012]
  - UNPOS, dvs. United Nations Political Office for Somalia (2010, 26. juli). *Weekly brief 16-26 July*. Nairobi: UNPOS.
- Notatet er bare internt tilgjengelig.
- UN Security Council (2010, 11. mai). *Report of the Secretary-General on Somalia*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Somalia%20S%202010%20234.pdf> [lastet ned 28. november 2012]
  - Weis, Toni (2012a, 28.mai). “The war is changing, not over”: Roland Marchal on Somalia after Afgooye, part one. *Focus On The Horn*.

Tilgjengelig fra <http://focusonthehorn.wordpress.com/2012/05/28/the-war-is-changing-not-over-roland-marchal-on-somalia-after-afgooye-part-one-2/> [lastet ned 28. november 2012]

- Weis, Toni (2012b, 30. mai). “The war is changing, not over”: Roland Marchal on Somalia after Afgooye, part two. *Focus On The Horn*. Tilgjengelig fra <http://focusonthehorn.wordpress.com/2012/05/30/the-war-is-changing-not-over-roland-marchal-on-somalia-after-afgooye-part-two/> [lastet ned 28. november 2012]
- WHO, dvs World Health Organization (2012, november). *Somalia emergency weekly health update 3-9 November 2012*. Kairo: WHO. Tilgjengelig fra [http://healthsomalia.org/bulletins/somalia\\_emergency\\_weekly\\_health\\_update\\_3-9november\\_2012.pdf](http://healthsomalia.org/bulletins/somalia_emergency_weekly_health_update_3-9november_2012.pdf) [lastet ned 28. november 2012]

### Muntlige kilder

- Council of Hawiye Elders. Samtale med talsmann i Mogadishu, 22. februar 2012.
- Danish Refugee Council Nairobi, Regional Director Peter Klansøe. Samtale i Nairobi, 19. oktober 2012.
- District Commissioner in Wadajir (Medina), Ahmed Hassan Adow. Samtale i Mogadishu, 22. februar 2012.
- Elman Peace and Human Rights Center. Samtale i Mogadishu, 23. oktober 2012.
- Internasjonal NGO. Samtale i Mogadishu, 21. oktober 2012.
- Internasjonal NGO som arbeider i Sør- og Sentral Somalia. Samtale i Nairobi, 22. oktober 2012.
- Internasjonale organisasjoner. Samtaler i Nairobi, juni 2008, mars 2009, mars 2010, mars 2011 og februar 2012; 18., 19., 22. og 25. oktober 2012.
- Internasjonal organisasjon i Sør-og Sentral Somalia. Samtale i Nairobi, 22. oktober 2012.
- Lokal menneskerettighetsorganisasjon. Samtale i Mogadishu, 22. februar 2012.
- Lokale NGOer i Mogadishu. Samtaler i Mogadishu 22. og 23. oktober 2012.
- OCHA Mogadishu, Deputy Humanitarian Coordinator Kilian Kleinschmidt. Samtale i Mogadishu, 23. oktober 2012.
- SAACID-Australia, Director of Operations Tony Burns, Samtale i Nairobi, 24. oktober 2012.
- Saferworld. Samtale i Nairobi, 24. oktober 2012.
- Somaliske journalister. Samtale i Mogadishu, 22. februar 2012. Samtale i Nairobi, 18. oktober 2012.

- Somaliske ressurspersoner. Samtaler i Nairobi juni 2008, mars 2009, mars 2010, mars 2011 og februar 2012.
- UNHCR Somalia, Deputy Representative Ayaki Ito. Samtale i Nairobi, 25. oktober 2012.
- United Nations Department for Safety and Security (UNDSS). Samtale i Nairobi, 25. oktober 2012.